

INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE

SYNERGY OF SCIENCE, EDUCATION, ECONOMY, AND TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRANSFORMATIONS OF THE MODERN WORLD

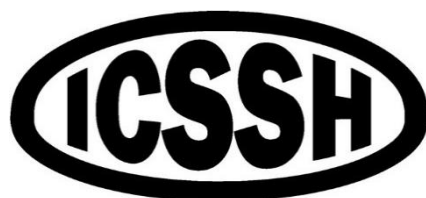
Book of abstracts

April 4, 2026

**Stanford,
USA**

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND
PRACTICAL CONFERENCE**

**SYNERGY OF SCIENCE, EDUCATION,
ECONOMY, AND TECHNOLOGY IN THE
CONTEXT OF GLOBAL TRANSFORMATIONS
OF THE MODERN WORLD**

Book of abstracts

April 4, 2026

**Stanford,
USA**

UDC 37:082.2(06)

ISBN 978-1-968285-84-5

International Scientific and Practical Conference “Synergy of Science, Education, Economy, and Technology in the Context of Global Transformations of the Modern World”: Conference Proceedings (Stanford, USA, April 4, 2026). Stanford, USA: Golden Quill Publishing, 2026. 57 pages.

This collection of abstracts includes the submissions of participants of the International Scientific and Practical Conference “Synergy of Science, Education, Economy, and Technology in the Context of Global Transformations of the Modern World”:

Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine

Cherkasy Medical Academy

Institute for Social and Political Psychology of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine

Ivano-Frankivsk National Medical University

Kharkiv State Academy of Culture

Mykolayiv National Agrarian University

National Transport University

National University of Food Technologies

NGO “Modern Generation”

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Odessa National Medical University

T. H. Shevchenko National University “Chernihiv Colehium”

Taras Shevchenko National University of Kyiv

Ukrainian State Scientific Research Institute Resurs

University of Customs and Finance

Vasyl Stefanyk Carpathian National University

© Authors, 2026

© Golden Quill Publishing, 2026

© Center for financial-economic research, 2026

© International Center of Social Sciences and Humanities, 2026

Official website: <http://www.economics.in.ua>

CONTENTS

SECTION 1. PEDAGOGICAL SCIENCES.....	5
Зайченко Н. І. ОСВІТЯНСЬКИЙ ДИСКУРС ЕЛОЯ БУЛЬОНА У 1910-Х РОКАХ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УСТРЕМЛІННЯ	5
SECTION 2. PHILOLOGICAL SCIENCES	9
Мичковська В. Р., Солодуха І. П. ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА АДАПТАЦІЯ В ПОЛЬСЬКИХ МЕДІА	9
SECTION 3. ECONOMICS AND MANAGEMENT	14
Александрюк І. В. ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПОВЕРНЕННЯ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ В УКРАЇНІ.....	14
Нєвалов А. Г. ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	18
Овдій О. В. СТАТИСТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ	24
SECTION 4. ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT	29
Trokhanovskyi V. D. METHODOLOGICAL SUPPORT FOR THE INTERNAL AUDIT OF GRANT ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS.....	29
SECTION 5. PSYCHOLOGICAL SCIENCES	34
Кравчинська Т. С. ГРОМАДСЬКА ДУМКА ТА ОСВІТНІ РЕФОРМИ В УМОВАХ ВІЙНИ: УЗАГАЛЬНЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ..	34

SECTION 6. MEDICAL AND PHARMACEUTICAL SCIENCES 37

Віннер Н. В., Чеботарьова С. О., Свистун К. А.
АНАТОМІЧНИЙ ЗОШИТ, ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА
ПОЗААУДИТОРНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА
ОСВІТИ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ 37

Гнатенко Т. С., Вельган Р. П., Білик Я. В.
ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ФАРМАКОНАГЛЯДУ У СТУДЕНТІВ:
ВІД ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПОБІЧНУ ДІЮ ДО РАЦІОНАЛЬНОЇ
ТЕРАПІЇ 39

Danyliv S. I., Yakymiv I. I.
THE ROLE OF PLANT-DERIVED ORGANIC ACIDS IN MODERN
COSMETOLOGY: BIOCHEMICAL ASPECTS, BOTANICAL
SOURCES, AND CLINICAL EFFICACY 43

**SECTION 7. TECHNICAL SCIENCES, PRODUCTION AND
TECHNOLOGY 46**

Viatkin R. S.
GEOMINDLAB ECOSYSTEM: MODULAR SPATIAL INTELLIGENCE
PLATFORM FOR TERRITORIAL STABILITY AND DEVELOPMENT
IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRANSFORMATIONS 46

Шлюнь Н. В., Шевчук Л. В., Шевчук А. В.
МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КРАЙОВИХ ЕФЕКТІВ ТА
СИНГУЛЯРНИХ ЗБУРЕНЬ У ТЕРМОПРУЖНИХ ЗАДАЧАХ
ШАРУВАТИХ СЕРЕДОВИЩ 50

SECTION 8. CULTURE, ART AND CULTURAL STUDIES 53

Божкова Г. Л.
НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА МИКОЛАЇВЩИНИ
ЯК СКЛАДОВА ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ... 53

Широковська О.
СИСТЕМА СУДДІВСТВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТЕХНІКО-
СТИЛІСТИЧНИХ І ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ЗМАГАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В БАЛЬНОМУ ТАНЦІ 55

SECTION 1

PEDAGOGICAL SCIENCES

УДК 37(092)(460)”1910/1919”

Зайченко Н. І.

докт. пед. наук, професор, професор кафедри
соціальної роботи та освітніх і педагогічних наук
Національний університет “Чернігівський колегіум”
імені Т. Г. Шевченка

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-4961-4711>

ОСВІТЯНСЬКИЙ ДИСКУРС ЕЛОЯ БУЛЬОНА У 1910-Х РОКАХ: СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ УСТРЕМЛІННЯ

Визначний іспанський історик, політик, освітянин Елой Бульон (Eloy Bullon у Fernandez) (11.04.1879, Саламанка – 4.03.1957, Мадрид) володів блискучим ораторським мистецтвом [1].

В освітянському дискурсі Елоя Бульона у 1910-х роках були поставлені важливі питання стосовно модерної соціальної педагогіки. 7 січня 1911 року Елой Бульон виступав із доповіддю на тему “Консервативна партія і соціальні реформи” на зібранні Гуртка консерваторів у м. Більбао. У цьому дискурсі освітянин відмітив значущість “соціального питання” в Іспанії та необхідність його справедливого вирішення [2, с. 22].

28 травня 1914 року у мадридському Атенеї Елой Бульон представив лекцію на тему “Держава і початкова освіта в Іспанії”, у якій наголошував на важливості свободи освіти та необхідності вдосконалення системи національної освіти під егідою держави. Провідна теза, котру освітянин волів донести до слухачів, була такою: “Справа [освіти], будучи настільки масштабною, не може ніким монополізуватися” [3, с. 2].

На думку Елоя Бульона, освіта є складною за сутністю, вона зачіпає і сім'ю, і державу. Остання має сприяти приватній ініціативі та суспільній кооперації в освітній діяльності.

В інтерв'ю, даному журналісту В. Фернандесу-Флоресу (W. Fernandez-Florez) в Сан-Себастьяні, Елой Бульон указував на ту саму проблему [4].

21 жовтня 1914 року Елой Бульон виступив із доповіддю на відкритті курсу вдосконалення вчительства, упровадженого королівським наказом 19 вересня 1914 року, у Севільському університеті. Освітянин зауважував: "Фундаментальна проблема початкової освіти – підготовка вчителів. Усі засоби, що надаються в їх розпорядження, були б марними, якби вони не відчували вогню свого апостольського покликання. Натомість апостол навчання, без матеріалів, без приміщення, без жодних засобів, працював би з учнями на вулиці, на площі, на березі річки..." [5, с. 1812].

У лекції "Держава й навчання", прочитаній у березні 1915 року на зібранні робітників Елоєм Бульоном, проголошувалося: "Педагогіка і політика – по суті одне й те саме. Педагогіка вчить, як керувати дитиною, направляти її; політика – як керувати народом, направляти його. Політика – це соціальна педагогіка, педагогіка – індивідуальна політика. Будь-який демократичний режим вимагає народної освіти. Демократичний режим без освіти є демагогією" [6, с. 2], [7, с. 16].

У лекції, викладеній у Саламанкському університеті в жовтні 1915 року, Елой Бульон зазначав, що "підвалиною національної величі не може бути, щось інше, ніж важка й наполеглива праця освіти" [8, с. 1].

Питання освіти розглядалися Елоєм Бульоном і в лекціях, викладених 21 лютого 1916 року в Академії юриспруденції (тема "Відносини Іспанії та Португалії: уроки минулого й орієнтири прийдешнього") [9] та 27 квітня 1916 року на жіночому зібранні (тема "Жіноча освіта в Іспанії") [10].

24 вересня 1917 року Елой Бульон виступав із промовою на Святі навчання в Логроньо. Доповідач наголошував на тому, що розв'язання всіх соціальних проблем в Іспанії залежатиме від ставлення влади до освітньої проблеми. "У проблемі освіти наша Батьківщина має рішення всіх інших проблем, які хвилюють сьогоднішніх урядовців; щойно це

буде вирішено, нам даруються покращення та багатство, а разом із ними – естетичне і моральне виховання, а також плекання краси. Зусилля всіх соціальних факторів необхідні для національного відродження, оскільки дія технічних елементів була би пустою без участі всіх суспільних сил у цій величній справі, в якій дії держави слугуватимуть рушійною силою та сприятимуть колективній співпраці, проте ніколи не приведуть до монополії на освіту. Це має бути національною справою”, – стверджував Елой Бульон [11, с. 221].

У своїй промові педагог здійснював аналіз багатьох аспектів реформування освіти, вчительської підготовки, зведення шкіл в Іспанії.

22 вересня 1918 року Елой Бульон представив лекцію на тему “Учительська проблема Саламанки та національна освіта” у Саламанкському університеті. Доповідь було розпочато з пояснення, що справу освіти не можна розуміти виключно, як вплив учителя на учня. “Дії педагогів будуть малокорисними, якщо через брак соціальної підтримки їм доведеться діяти у вакуумі”, – зазначав Елой Бульон [12, с. 607].

Далі він доводив, що задля піднесення держави та її розквіту необхідні суспільні зусилля та виховання колективності. “Якщо Іспанія, як ми всі прагнемо, хоче жити квітучим життям і стрімко рухатися до своєї величі, необхідно змінити курс і рішуче прийняти політику, яка вміє сприяти суспільним ініціативам і прогресивному розвитку місцевого й регіонального життя в межах найвищої національної єдності; експансивну політику, для якої слова “регіоналізм” видається недостатньо, тому що це саме регіоналізм і нічого більше. Я б назвав її гармонійною політикою, біологічною політикою, політикою живої реальності, а також політикою відвертої та щедрої свободи, оскільки це означає не лише повагу до індивідуальної свободи, але й визнання свободи колективу, без якої свобода окремої людини є міфом”, – проголошував Елой Бульон [13, с. 653].

Отже, в освітянському дискурсі Елоя Бульона у 1910-х роках відбилися соціально-педагогічні устремління реформування народної освіти в Іспанії на засадах суспільної справедливості та колективної дії.

Список літератури

1. Bullon y Fernandez, Eloy. URL: <https://historia-hispanica.rah.es/biografias/7611-eloy-bullon-y-fernandez>.

2. Hombres e ideas: la intelectualidad y los problemas sociales. *Nuevo Mundo*. Madrid, Jueves 19 de enero de 1911. № 889, año XVIII. P. 22–24.
3. En el Ateneo. Conferencia del Sr. Bullon. *El Universo*. Madrid, Viernes 29 de mayo de 1914. № 4680, año XV. P. 2.
4. Fernandez-Florez W. Educacion nacional. Habla Eloy Bullon. *El Parlamentario*. Madrid, Domingo 17 de septiembre de 1916. № 893, año III. P. 1.
5. El Director General de Primera Enseñanza en Sevilla. *Suplemento a La Escuela Moderna*. Madrid, 28 de octubre de 1914. № 1868, año XXIV. P. 1811–1813.
6. Un discurso del señor Bullon. El Estado y la enseñanza. *El Universo*. Madrid, Lunes 15 de marzo de 1915. № 4956, año XVI. P. 2.
7. Зайченко Н. І. Іспанський лекційний дискурс про соціальну педагогіку на межі XIX – XX століть. *Інноваційна педагогіка*. 2025. № 84. Т. 1. С. 14–18.
8. El discurso de un patriota. *El Parlamentario*. Madrid, Lunes 25 de octubre de 1915. № 571, año II. P. 1.
9. Notable conferencia de Eloy Bullon. Sobre el porvenir de España. *El Parlamentario*. Madrid, Martes 22 de febrero de 1916. № 689, año III. P. 1.
10. Reuniones y conferencias. En la Union de Damas Españolas. *La Accion*. Madrid, Viernes 28 de abril de 1916. № 61, año I. P. 2.
11. El director general. *Boletin de primera enseñanza de este distrito universitario*. Salamanca, 5 de octubre de 1917. № 28, año XXXVIII. P. 221–224.
12. Bullon E. El problema docente de Salamanca y la educacion nacional. *La Escuela Moderna*. 1918, octubre. № 325, año XVIII. P. 606–617.
13. Bullon E. El problema docente de Salamanca y la educacion nacional. *La Escuela Moderna*. 1918, noviembre. № 326, año XVIII. P. 652–665.

SECTION 2

PHILOLOGICAL SCIENCES

УДК 81'373.46:355]:070

Мичковська В. Р.

к.п.н., доцент,

доцент кафедри іноземних мов,

Національна академія Державної прикордонної служби України

orcid.org/0000-0003-4389-9477

Солодуха І. П.

курсант 4 курсу

Національна академія Державної прикордонної служби України

ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ: ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА АДАПТАЦІЯ В ПОЛЬСЬКИХ МЕДІА

Польський медіадискурс після лютого 2022 року демонструє безпрецедентну експансію військового словника. Якщо раніше спеціалізовані одиниці фіксувалися в армійських вісниках і вузькопрофільній пресі, то нині вони стали невід'ємною частиною стрічок новин, ток-шоу та навіть лайфстайл-порталів. Цей процес активує одразу кілька рівнів мовної адаптації: графічний, фонетичний, морфологічний, семантичний і прагматичний.

Найочевиднішим виявом графіко-морфологічної інтеграції є полонізація англomовних і натовських аббревіатур. У липневому зведенні PAP 2024 р. читаємо: «Ukraińska obrona powietrzna przechwyciła wszystkie HIMARSy wystrzelone tej nocy» [1]. Базова форма HIMARS (High Mobility Artillery Rocket System) зазнає подвійної адаптації: по-перше, у польському тексті зберігається написання великими літерами, а по-друге, додавання суфікса множини -у формує гібридний плюрал *HIMARSy*. За тією самою моделлю функціонують *F-16y*, *Abramsy*, *Patrioty*, *Bayraktary* [2, с. 191].

Семантичну точність таких позначень нині підтверджують автоматизовані редакційні модулі, зокрема персоналізатор SmartNews 3.0. Алгоритм зіставляє чернетку заголовка з базою *Allied Joint Doctrine* і пропонує усталений шифр; саме тому в матеріалах Onet дедалі частіше бачимо повну форму *SAM Patriot PAC-3* замість розмитого *system Patriot* [3, с. 58]. Окремий пласт формують лексеми з експресивно-публіцистичною функцією. Під час ранкового включення TVN24 29 липня 2023 р. ведучий коментував удари по Запоріжжю: «Rosjanie znów wypuścili dziesiątki dronów-kamikadze, popularnie zwanych *szahidami*» [4]. Тут українсько-англійський гібрид *dron-kamikaze* одержує повністю польську графіку (*drony kamikaze*). Польські медіа активно калькують українські іронічні субстантиви *orki* та *raszyści*. Не менш продуктивним є блок лексем, що позначають озброєння у прив'язці до тактичних дій. «Rzeczpospolita» у травні 2024 р. винесла в заголовок: «Ukraińcy zniszczyli w nocy rosyjskie "tow-2"» «Усередині матеріалу код TOW-2 (*Tube-launched, Optically tracked, Wire-guided missile*) фігурує вже як «*pocisk TOW-2*» та у родовому «*pocisku TOW-2*», себто одиниця без фонетичної асиміляції, але цілком уписана в польську відмінкову парадигму.

Куди сміливішою видається фонетична адаптація назви турецького безпілотної: після перших повідомлень УГІС 2022 р. Bayraktar за кілька місяців трансформувався у колоквиальне *bajraktary*. Лексема дістала польську флексію множини -у й наголос на передостанньому складі, що відповідає ортоепічній нормі. У семантичному полі помітний і процес евфемізації. Рекомендований Генштабом термін «*precyzyjne środki rażenia*» витісняє просторічні «*rakiety dalekiego zasięgu*». До польських газет потрапляють і безпосередні запозичення з української. Так, лексема *przystań* у значенні тимчасового укриття увійшла після репортажів про підземні станції харківського метро: «*Mieszkańcy schowali się w przystani podziemnej na stacji Osokorki*». Семантичний зсув від «гавань» до «сховища» демонструє, як воєнний контекст активує метафоричне переосмислення й стрибкоподібне входження вторинного значення до польського лексикону.

У повідомленні Polsat News від 29 липня 2023 року про «*masowe naloty bombami kierowanymi*» (Bogdańska, 2023, para. 12) термін „*bomba*

kierowana" відлуняв ще довоєнне „GBU-12 Paveway", проте у поточній хроніці редактори дедалі частіше користуються саме акронімом *FAB-500M-62* з уточненням „*bomba ogólnego przeznaczenia*". Тут бачимо перехід від калькованого західного відповідника до російської марки, що з'явилася раніше лише у військових форумах. Паралельно формується неофіційний полонізм „*fabki*" (мн. *fabek*, жін. род. *fabki*), ужитий уже й у підкасті ТОК FM: „*fabki spadają na blokowiska Charkowa*" (транскрипція, 22.02.2024). Процес нагадує швидке «оцифрування» терміна „*grad*" у 2014 р., коли лексема трансформувалася у польське *grady* та відразу отримала фразеологічне оточення – „*uderzyć gradami*", „*tir-y z gradami*".

Варто згадати і про артилерійські екзоти: в телесюжеті TVP Info з-під Костянтинівки репортерка говорить про „*ukraińską haubicę Bohdana 2S22, kalibru 155 mm*" (Dyachyshyna, 2023). Назва *Bohdana* сприймається поляками не як власна жіноча, а як марка техніки, тому в заголовках нерідко з'являється форма без апострофа „*Bohdany*" („*Bohdany biją pod Bachmutem*", *gr.pl*, 05.07.2023). У тому ж тексті подане й порівняння з радянською *2S7 Pion*; аббревіатура *2S7* лишилася інваріантною, а от *Pion* польські редактори атрибутують як чоловічий рід: „*zniszczono jednego Piona*". Це ще один приклад морфологічного «підрізання» закінчень заради узгодження з рідною флексією.

Росте також частотність терміна „*howitzer*" у англomовній формі, однак поруч функціонує калькована „*haubica samobieżna*". Суттєво ускладнився й сублексикон безпілотної авіації. Раніше у польських ЗМІ домінував узагальнений пунктир „*dron*", нині ж усталилися щонайменше три семантичні підкласи. Перший – *dron kamikadze*, тобто іранські *Shahed-131/136* («*szahidy*»). Другий – *bezzałogowiec rozpoznawczy*, яким найчастіше називають українські *Leleky* чи турецькі *Mini-Bayraktary*. Третій – *loitering munition* («*krażąca amunicja*»), де популярними найменуваннями стають „*Lancet-3*" або українізований „*Błyskawica*". Отже, гібридна система посилення (пол. форма + англ. акронім) мінімізує шум для алгоритмів і людей.

З огляду на вищезгадане можна стверджувати, що польський медіасегмент створює сьогодні не просто дзеркало бойових дій, а повноцінний лабораторний майданчик експрес-лексикографії.

Кластер протиповітряної оборони демонструє злиття аббревіатур різної генези. У субтитрах Polsat News (04 VI 2024) читаємо: «SAM Patriot PAC-3 blokuje *Shahedy* i *Hirmasy*». Тут SAM (surface-to-air missile) уживається поряд з латинізованим «HIMARSy» й арабською назвою «Shahedy», усі три одиниці приймають польську флексію множини <-y>, що вирівнює їх граматичний статус. У подальших репортажах з'являються парні конструкції «HIMARS/Pilot» або «Patriot/FrankenSAM», де другий елемент позначає гібридну систему ППО (українська ракета + радянська пускова). Анотації RMF FM вже фіксують написання „*FrankenSAM-y*” через дефіс і з великої літери всередині, чим створюють прецедент для подальшого словотвору: „*frankenrakiety*”, „*system Franken*”.

Важливе джерело неологізмів – стендові відео Міноборони РФ і МОУ. Звідти до польських таблоїдів потрапляють назви „*Iskander-M*”, „*Triumph-S-400*” чи мало відомий досі „*Terminator-2*” (БМПТ). Уже перше цитування приносить у заголовки коротку форму „*Terminator*”, а другим кроком стає знижений варіант „*Termiki*”: «*Ukraińcy spalili trzy Termiki w obwodzie zaporoskim*» (Fakt, 21 IV 2024). Оскільки слово «Terminator» міцно закріплене у масовій культурі, його перенос на бронетехніку не потребує додаткової семантичної легітимації – працює сила міжмодального бренду.

Додатковий прошарок лексики формують соціально-емоційні прозвища. Польські портали пояснюють: „*bawowna* (ukr. *'bawelna'*) to *eufemistyczne określenie eksplozji na zapleczu rosyjskim*” (Interia, 30 VII 2023). Так, побутова назва тканини перетворюється на маркер іронічної лайтості, що протиставляє російську пропаганду прямій мові фронтівих Telegram-каналів.

Не менш промовистий кар'єрний шлях пройшло слово „*orcy*”. Після посту Валерія Залужного про «*orcs*» (Telegram, 24 II 2022) польські редакції спершу брали в лапки: „*tzw. 'orcy'*”, згодом використовували з курсивом; нині ж „*orcy*” зустрічаються в інформаційній хроніці так само часто, як «*separatyści*» у 2014-му. Подекуди з'являється суфіксальна деривація: „*orkoland*” («*strefa okupowana*»), „*orkostrada*” («*linia zaopatrzenia FR*»), що потрапляє навіть у субтитри Belsat TV.

Семантичний ресурс польської публіцистики виявився майже невичерпним, коли стрічки новин почали щодня фіксувати десятки технічних назв, назв озброєнь і топонімів.

Нарешті, симптоматичним є спосіб подачі географічних назв. Якщо раніше панувала російська транскрипція „*Ługańsk*”, то від літа 2023-го провідні сайти переходять на українську форму *Łuhansk* , дотримуючись принципу культурної дистінкції. Паралельно усталюються вже звичні для українців форми *Czernihów*, *Dnipro*, *Odesa*; при цьому деякі польські медіа творчо впроваджують подвійні топоніми для точнішої навігації: «*Zaporoże/ZNPP*» (у контексті атомної станції) або «*Mariupol (Azovstal)*».

Усі перелічені приклади—від «*kinżałów*» і «*wagnerowców*» до «*poduszników*» та «*sztyletnic*»—показують, як польський медійний дискурс синхронізується з фронтовою реальністю: невідкладність події автоматично перетворюється на лексичний імпорт, далі ж моделі штучного інтелекту, редакторські практики й культурні асоціації довершують процес адаптації. За лічені тижні спорадичний варваризм переходить у норму, набуває польських суфіксів, відмінкових флексій і стилістичних функцій—і саме так сучасний медіапростір формує нову, «воєнну» підсистему польської лексики.

Список літератури

1. Лисичкіна І. О., Лисичкіна О. О. Сучасна військова лексика в аспекті англо-українського перекладу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2022. № 57. С. 190–193.
2. Поліщук О. С., Бондаренко Т. Б., Алієва А. Д. Військова лексика як різновид спеціальної лексики в англійських та українських ЗМІ. *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 23(1). С. 299–303.
3. Kwaciszewski J. Kulomiot, kartaczownica czy karabin maszynowy. *Bellona. Miesięcznik Wojskowy Wydawany przez Komisję Wojskową* 1921. R. IV. S. 627–629.
4. Wojna na Ukrainie raport specjalny. *Defence24*. URL: <https://defence24.pl/wojna-na-ukrainie-raport-specjalny-defence24> (дата звернення: 14.07.2025).

SECTION 3

ECONOMICS AND MANAGEMENT

УДК 331.556

Александрюк І. В.

аспірант кафедри економіки та економічної безпеки,

Університет митної справи та фінансів

<https://orcid.org/0000-0002-7912-5847>

ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ СТИМУЛЮВАННЯ ПОВЕРНЕННЯ ТА РЕІНТЕГРАЦІЇ ТРУДОВИХ МІГРАНТІВ В УКРАЇНІ

Сучасні трансформації світового ринку праці, посилення глобалізаційних процесів та зростання мобільності робочої сили зумовлюють активізацію міжнародної трудової міграції. Для України ця проблема набуває особливої актуальності у зв'язку з демографічними втратами, структурними змінами економіки та завданнями післявоєнного відновлення. Масові міграційні потоки істотно впливають на формування трудового потенціалу держави, структуру зайнятості та довгострокові перспективи соціально-економічного розвитку країни [1, с. 221].

Проблеми трудової міграції, її соціально-економічних наслідків та механізмів державного регулювання досліджували вітчизняні та зарубіжні науковці, зокрема О. Малиновська, Л. Осіпова, В. Пилипенко, О. Хаєцька та інші дослідники міграційних процесів [2, с.41]. У їхніх працях розглядаються питання впливу міграції на ринок праці, демографічні процеси та розвиток людського капіталу.

У цьому контексті державне регулювання трудової міграції виступає важливим інструментом управління ринком праці та збереження людського капіталу. Воно охоплює систему законодавчих, економічних, інституційних та інформаційних механізмів, спрямованих на забезпечення легальності працевлаштування громадян за кордоном,

захист їхніх соціально-трудоових прав, а також створення умов для повернення і реінтеграції мігрантів у національну економіку.

Серед основних інструментів державного впливу на міграційні процеси виокремлюють нормативно-правове регулювання, укладання міжнародних і двосторонніх угод щодо працевлаштування громадян за кордоном, ліцензування діяльності посередницьких агентств, інформаційно-консультаційну підтримку мігрантів, а також систему моніторингу й аналізу міграційних потоків [3].

Разом з тим аналіз функціонування цих інструментів свідчить про наявність низки проблем, що знижують ефективність державної міграційної політики. До них належать недостатній рівень статистичного обліку та моніторингу трудової міграції, обмежене охоплення міжнародними угодами основних країн-реципієнтів української робочої сили, недостатній контроль за діяльністю посередницьких структур, а також відсутність системної політики реінтеграції трудових мігрантів. Унаслідок цього зростають ризики нелегальної зайнятості, поширення шахрайських схем у сфері працевлаштування за кордоном і втрати кваліфікованого людського капіталу [1, с. 215-221, 3].

Особливо актуальною для України є проблема «відтоку мізків», що проявляється у виїзді за кордон висококваліфікованих фахівців у пошуках вищого рівня оплати праці, кращих умов професійної реалізації та стабільнішого соціально-економічного середовища. Така тенденція негативно впливає на розвиток національної економіки, посилює дефіцит кадрів у ключових галузях, зокрема в охороні здоров'я, освіті, промисловості та сфері інформаційних технологій.

У цих умовах важливим завданням державної політики є формування ефективних механізмів стимулювання повернення трудових мігрантів та використання їхнього професійного і фінансового потенціалу для розвитку національної економіки. Одним із ключових напрямів удосконалення державного регулювання є розвиток економічних стимулів реінтеграції мігрантів. До них належать податкові пільги, грантові програми, пільгове кредитування для започаткування підприємницької діяльності, а також підтримка працевлаштування у стратегічно важливих секторах економіки.

Важливим елементом міграційної політики є також реалізація програм професійного навчання та перекваліфікації осіб, які повертаються з-за кордону. Такі програми сприяють швидкій адаптації мігрантів до потреб внутрішнього ринку праці, підвищують їхню конкурентоспроможність і забезпечують ефективніше використання набутого професійного досвіду.

Підвищення ефективності державного регулювання трудової міграції потребує посилення інституційної взаємодії між органами державної влади, службами зайнятості, освітніми установами та іншими суб'єктами соціально-економічної політики. Узгоджена діяльність цих інституцій дозволяє точніше визначати потреби ринку праці, прогнозувати міграційні потоки та формувати програми повернення мігрантів з урахуванням їхніх професійних навичок і регіональної специфіки.

Аналіз сучасних інструментів державного регулювання трудової міграції дозволяє систематизувати основні напрями реалізації міграційної політики, спрямованої на забезпечення легальності працевлаштування громадян за кордоном та стимулювання їх повернення до України (табл. 1).

Таблиця 1

**Економічні механізми стимулювання повернення
трудових мігрантів**

Механізм	Інструменти реалізації	Очікуваний результат
Податкове стимулювання	податкові пільги для підприємців-репатріантів, спрощення податкових процедур	активізація підприємницької діяльності та створення нових робочих місць
Фінансова підтримка	грантові програми, пільгове кредитування започаткування бізнесу	залучення фінансового потенціалу мігрантів до розвитку економіки
Підтримка зайнятості	державні програми працевлаштування, компенсації роботодавцям	інтеграція мігрантів у внутрішній ринок праці
Професійна адаптація	програми перекваліфікації та підвищення кваліфікації	підвищення конкурентоспроможності робочої сили
Інформаційна підтримка	консультаційні центри, цифрові платформи вакансій	зниження інформаційних бар'єрів та сприяння поверненню

Побудовано автором: джерело [3].

Отже, ефективне економічне регулювання трудової міграції повинно базуватися на комплексному поєднанні нормативно-правових, економічних та інституційних механізмів. Важливим напрямом державної політики є формування системи стимулів для повернення та реінтеграції трудових мігрантів, що передбачає розвиток підприємницької підтримки, програм професійної адаптації, ефективного моніторингу міграційних процесів та застосування економічних інструментів, зокрема податкових і фінансових механізмів. Реалізація таких заходів сприятиме збереженню людського капіталу, підвищенню ефективності використання трудового потенціалу та стабілізації ринку праці України в умовах післявоєнного соціально-економічного відновлення.

Список літератури

1. Близнюк В. В., Яценко Л. М. Проблеми розбалансованості ринку праці України. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2023. № 16. С. 215–221. <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2023.16.28>.
2. Александрюк І. Теоретичні засади дослідження міжнародної трудової міграції. Економіка, фінанси, управління: Актуальні питання науки та практики. 2024. № 4 (70). С. 37-53. DOI: <https://doi.org/10.37128/2411-4413-2024-4-3>.
3. Бикова А.Л., Александрюк І.В. Механізм державного регулювання трудової міграції в умовах післявоєнного відновлення економіки України. Актуальні питання економічних наук (ISSN 3041-2129 online), 2025, № 18. URL: DOI:<https://doi.org/10.5281/zenodo.18157953>.

УДК 330.3:338.245(477)

DOI: <https://doi.org/10.64076/GQP-04.04.2026.001>

Нєвалов А. Г.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри соціальних комунікацій
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3015-9234>

Науковий консультант:

Чечель О.М.

доктор наук з державного управління, доцент,
начальник відділу досліджень публічного управління
державними резервами України
Український державний науково-дослідний інститут «Ресурс»
Державного агентства з управління резервами України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5092-9593>

ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАКРОЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Анотація. Досліджено роль інноваційно-інвестиційної політики держави у забезпеченні макроекономічної стійкості України в умовах повномасштабної війни. Обґрунтовано, що в умовах високої невизначеності та обмеженості приватних інвестицій держава відіграє системоутворюючу роль у підтримці інноваційних процесів і мобілізації інвестиційних ресурсів. Проаналізовано ключові виклики інноваційно-інвестиційного розвитку під час воєнного стану, визначено пріоритетні інструменти державної політики та окреслено напрями формування інноваційно-інвестиційної моделі післявоєнного відновлення економіки України.

Ключові слова: макроекономічна стійкість, інновації, інвестиції, державна політика, воєнна економіка, економічне відновлення.

INNOVATION AND INVESTMENT POLICY OF THE STATE AS AN INSTRUMENT FOR ENSURING THE MACROECONOMIC STABILITY OF UKRAINE IN WAR CONDITIONS

Andriy Nevalov

Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Social Communications
of Taras Shevchenko National University of Kyiv

Scientific advisor:

Oleh Chechel

Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor,
Head of the Department of Research of Public Administration
of the State Reserves of Ukraine,
Ukrainian State Scientific Research Institute «Resource»
of the State Agency for Reserves Administration of Ukraine

Abstract. *The role of the state's innovation and investment policy in ensuring the macroeconomic stability of Ukraine in the conditions of a full-scale war is studied. It is substantiated that in conditions of high uncertainty and limited private investment, the state plays a system-forming role in supporting innovation processes and mobilizing investment resources. The key challenges of innovation and investment development during martial law are analyzed, priority state policy instruments are identified, and directions for forming an innovation and investment model for the post-war recovery of the Ukrainian economy are outlined.*

Keywords: *macroeconomic stability, innovation, investment, state policy, war economy, economic recovery.*

Повномасштабна війна стала безпрецедентним викликом для національної економіки України, суттєво загостривши проблему забезпечення макроекономічної стійкості держави. Руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, скорочення інвестиційних потоків, стрімке зростання бюджетного дефіциту та високий рівень невизначеності значно ускладнили реалізацію наявних механізмів для економічного розвитку. В цих умовах формування

ефективної інноваційно-інвестиційної політики держави, здатної не лише компенсувати втрати, а й закласти основу для довгострокового економічного зростання, набуває особливої ваги.

Макроекономічна стійкість під час воєнного стану визначається здатністю економічної системи держави адаптуватися до важких системних шоків, зберігати керованість основних макропоказників і створювати передумови для відновлення після завершення активної фази війни. Саме інновації та інвестиції розглядаються сьогодні як ключові чинники підвищення стійкості національної економіки, оскільки вони забезпечують структурну модернізацію, технологічне оновлення та підвищення конкурентоспроможності.

З огляду на зазначене, дослідження ролі інноваційно-інвестиційної політики держави як інструменту забезпечення макроекономічної стійкості України в умовах війни є надзвичайно актуальним і має як теоретичне, так і прикладне значення.

Теоретико-методологічні засади макроекономічної стійкості.

Сучасна економічна наука трактує макроекономічну стійкість як здатність національної економіки підтримувати збалансований розвиток, протидіяти всім внутрішнім і зовнішнім загрозам а також швидко відновлюватися після кризових явищ. В умовах війни до традиційних складових макроекономічної стійкості (цінова стабільність, збалансованість бюджету, стабільність фінансової системи) додаються іще такі елементи, як адаптивність економічної політики, гнучкість інституцій та ефективність державного втручання.

Інноваційно-інвестиційна політика держави є ключовим елементом системи макроекономічного регулювання, адже саме вона формує умови для мобілізації фінансових ресурсів, стимулювання технологічного розвитку та залучення внутрішніх і зовнішніх інвесторів. В умовах війни роль держави в інвестиційних процесах суттєво зростає, оскільки приватний капітал демонструє обережність через високі ризики та невизначеність.

Методологічною основою дослідження є системний підхід, який дозволяє розглядати інноваційно-інвестиційну політику як цілісний механізм, що поєднує фінансові, інституційні та регуляторні інструменти впливу на макроекономічну динаміку, а також

інституціональний підхід, що акцентує увагу на ролі державних інститутів у формуванні сприятливого інвестиційного середовища.

Стан і виклики інноваційно-інвестиційного розвитку в умовах війни.

Повномасштабні воєнні дії призвели до різкого скорочення інвестиційної активності в Україні. Значна частина іноземних інвесторів призупинила або відклала реалізацію своїх проєктів, а внутрішні інвестиції зосередилися переважно на підтримці критично важливих галузей. Водночас війна стала каталізатором окремих інноваційних процесів, зокрема у сфері цифрових технологій, оборонної промисловості, логістики й енергетики.

Серед ключових викликів інноваційно-інвестиційного розвитку в умовах війни можна виділити:

- високий рівень інвестиційних ризиків;
- обмеженість бюджетних ресурсів;
- зниження платоспроможності населення;
- руйнування інфраструктури;
- кадрові втрати та міграційні процеси.

Разом з тим все ще зберігається певний потенціал для інноваційного прориву за рахунок переорієнтації національної економіки на сучасні технології, інтеграції у європейський економічний простір і використання міжнародної фінансової допомоги. Саме в цьому контексті державна інноваційно-інвестиційна політика має стати ключовим інструментом стабілізації макроекономічної ситуації.

Інноваційно-інвестиційна політика як фактор макроекономічної стійкості

В умовах війни інноваційно-інвестиційна політика держави набуває антикризового характеру та спрямовується на підтримку стратегічно важливих секторів економіки. До основних інструментів такої політики належать:

- державні інвестиції у критичну інфраструктуру;
- податкові стимули для інноваційних підприємств;
- гарантії та страхування інвестиційних ризиків;
- підтримка науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт;
- розвиток публічно-приватного партнерства.

Особливу роль при цьому відіграють державні інвестиції, які виконують функцію певного орієнтира для залучення приватного капіталу. У воєнний час вони спрямовуються на відновлення критичної інфраструктури, зокрема транспортної, енергетичної та соціальної, що безпосередньо впливає на стабілізацію основних макроекономічних показників. Інноваційна складова державної політики в свою чергу забезпечує структурну трансформацію економіки, зменшуючи її залежність від сировинних галузей і підвищуючи додану вартість виробництва. Це сприяє зростанню продуктивності праці, розширенню експортного потенціалу та зміцненню фінансової стабільності.

Міжнародний вимір інноваційно-інвестиційної політики.

Важливим чинником забезпечення макроекономічної стійкості України є міжнародна фінансова та інвестиційна підтримка. В умовах ведення війни актуалізувалася співпраця з міжнародними фінансовими організаціями, урядами іноземних держав і глобальними інвесторами. Залучення зовнішніх ресурсів дозволить компенсувати дефіцит внутрішніх інвестицій і підтримувати реалізацію інноваційних проєктів.

Інтеграція України до європейського економічного простору створює для нашої держави додаткові можливості щодо гармонізації інноваційно-інвестиційної політики з європейськими стандартами. Це сприяє підвищенню довіри інвесторів і формуванню довгострокових передумов для стійкого економічного зростання. Водночас ефективність міжнародної підтримки значною мірою залежить від здатності держави забезпечити прозорість використання ресурсів, стабільність регуляторного середовища та узгодженість макроекономічної політики.

Висновки.

У результаті проведеного дослідження можна стверджувати, що інноваційно-інвестиційна політика держави є одним із ключових інструментів забезпечення макроекономічної стійкості України в умовах війни. Її ефективність визначається здатністю поєднувати антикризові заходи з довгостроковими стратегічними цілями розвитку. Інновації та інвестиції виступають не лише засобом подолання поточних економічних втрат, а й основою формування нової моделі економічного зростання, орієнтованою на технологічний розвиток та

інтеграцію у світову економіку. Посилення участі держави в інвестиційних процесах у воєнний час є об’єктивною необхідністю, що у перспективі має активізувати аналогічні дії також і з боку приватного капіталу.

Список використаних джерел

1. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред. В.М. Гейця та ін. ; НАН України. - К., 2015. - 336 с.
2. Амоша О.І., Саломатіна Л.М. Інноваційний розвиток промислових підприємств у регіонах: проблеми та перспективи // Економіка України. - 2017. - №3(664). - С. 20-34.
3. Лібанова Е.М. Людський капітал України: втрати внаслідок війни і перспективи повоєнного відродження (стенограма доповіді на засіданні Президії НАН України 5 лютого 2025 р.). Вісник НАН України. 2025. № 4. С. 38-45. <https://doi.org/10.15407/visn2025.04.038>
4. Світовий Банк. (2023). Ukraine Economic Update. Washington, DC: World Bank. documents.worldbank.org/curated/en/099021324115085807/P1801741bea12c012189ca16d95d8c
5. Міжнародний валютний фонд (IMF). (2022). Macroeconomic Stability in Conflict-Affected States. Washington, DC: International Monetary Fund
6. European Commission. (2023). «Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment»

УДК 519.5:338.48(477)

DOI: <https://doi.org/10.64076/GQP-04.04.2026.002>

Овдій О. В.

старший викладач кафедри економіки і права,
Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-1531-3352

СТАТИСТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОГО БІЗНЕСУ

Хлібопекарська промисловість України, як складова харчової промисловості, функціонує та розвивається нині в умовах високої конкуренції, нестабільності ринків та значних викликів, що спричинені воєнними діями. Порушення логістичних ланцюгів, ускладнення при заготівлі та постачанні сировини, заміновані поля основних аграрних районів вирощування зерна, проблеми з реалізацією готової продукції та значні коливання цін на енергоносії (або нестабільність їх постачання) зумовлюють необхідність використання статистичних методів розрахунків для аналізу діяльності галузі, визначення ефективних заходів управління виробництвом, прийняття управлінських рішень щодо подальшого розвитку хлібопекарської промисловості та прогнозування попиту на продукцію в перспективі.

Метою даного дослідження було визначення ролі статистичних методів економіки для забезпечення ефективного функціонування підприємств хлібопекарської промисловості України та оцінки сучасних тенденцій розвитку ринку галузі з урахуванням зростання ролі малих форм бізнесу, зокрема малих крафтових пекарень.

За даними статистичних показників галузі та ринкових досліджень провідних фахівців, в Україні близько 55÷65 % хлібопекарських підприємств припадає на малі та середні виробництва, що свідчить про зростання ролі міні-пекарень та інших видів підприємств малого бізнесу супутніх галузей.

Їх активність обумовлює підвищення конкуренції в хлібопекарській галузі, стимулює якість продукції та розширює асортимент, включаючи крафтове виробництво хліба, хліб з вітамінними добавками, безглютенові вироби та локальні сорти хлібобулочних і кондитерських виробів (часто створені під певну торговельну мережу чи мережу закладів харчування).

Великі підприємства хлібопекарської промисловості, у свою чергу, забезпечують стабільність постачання продукції споживачу та типове масове виробництво, але стикаються з високими витратами на енергоносії та сировинну базу. Рівень рентабельності хлібопекарських підприємств залишається на рівні 6 –14 %, а частка витрат на сировину та енергоносії досягає 65÷75% собівартості продукції.

Статистичні методи досліджень використовуються підприємствами харчової промисловості для:

- аналізу обсягів виробництва продукції та їх динаміки, що дозволяє виявити сезонні коливання попиту;
- аналізу структури асортименту, визначаючи частку продукції з високою рентабельністю;
- аналізу витрат на виробництво при прогнозуванні вартості сировини та енергоносіїв на майбутній період;
- аналізу продуктивності праці та ефективності використання ресурсів - для оптимізації діяльності як великих, так і малих підприємств галузі.

Виняткового значення набуває застосування статистичних методів для прогнозування попиту та управління запасами підприємства в умовах обмеженого терміну зберігання продукції. Крафтові міні-пекарні, які працюють на локальних ринках заготівлі та збуту, особливо залежні від досконалості таких прогнозів бо навіть незначні помилки у плануванні можуть призвести до збільшення втрат і зниження прибутковості бізнесу.

Крім того, статистичні методи аналізу дозволяють підприємствам харчової промисловості швидко реагувати на воєнні виклики: ускладнення логістики, перебої в постачанні борошна та енергоносіїв, зміни в структурі попиту на продукцію (в т.ч. і сезонні чи локальні зміни), визначаючи «вузькі місця» та оперативно усувати певні

загрози. Це робить статистику ключовим інструментом управління економічними ризиками та прийняття оперативних рішень при врахуванні аналізу ринку хлібопекарської промисловості за минулі періоди.

Перш за все, при вивченні ринку хлібопекарської промисловості варто звернути увагу на *аналіз динаміки обсягів виробництва та ринкової структури* хлібобулочних виробів. Так, за перший квартал 2025 року промислове виробництво хліба і хлібобулочних виробів великими підприємствами в Україні зменшилося приблизно на 10% у січні–липні порівняно з аналогічним періодом попереднього року, що свідчить про вплив економічних та логістичних труднощів на виробничі потужності галузі. В той же час загальна грошова ємність ринку на 2025 рік прогнозувалася на рівні ~33÷33,6 млрд грн, що на 15% має перевищити відповідний показник 2021 року, тобто має бути досягнута певна стабілізація ринку хлібопекарської продукції в грошовому вираженні. [2]

Проводячи аналіз *зміни структури споживання* можна говорити про те, що протягом 2025 року ціни на хлібобулочні вироби в Україні зростали, але поступово. Значного стрибка вдалося уникнути через зміни ринку, який змістився в сторону виробництва сортів хліба масового споживання більш простих рецептів за меншою вартістю. Споживачі все частіше обирають хліб з простими рецептами та сортами житньої пшениці. Така динаміка спостерігається і далі - збільшується реалізація саме частки такого виду продукції.

Так, у 2025 році ринок хлібобулочних виробів зазнав значних змін: попит на солодкі та кондитерські вироби зменшується, а популярність простих видів хліба та хліба з корисними добавками зростає. 2025 року частка споживання простого хліба з базових рецептів зросла до 55÷60%, тоді як раніше – близько 44% у 2024 році. Це свідчить про зміни попиту в бік недорогих і базових продуктів харчування на фоні зростання цін та економічної невизначеності в умовах воєнних дій та нестабільності розвитку економіки. Водночас, інтерес до більш дорогих хлібобулочних і кондитерських виробів зменшився приблизно на 20%. [3]

Подальшої уваги при розгляді ринку хлібобулочних виробів потребує *аналіз впливу експортно-імпортних потоків*. Під час війни в Україні зросла частка експорту хлібобулочних продуктів: у 2024 році частка експорту складала $\approx 39\%$, проти $\approx 29\%$ у 2022 році, тоді як імпорт хлібобулочних виробів в Україну демонструє зворотну тенденцію – у 2023 році частка імпорту складала 39% , а у 2024 році цей показник знизився вже до 18% . Це свідчить про переорієнтацію виробників на зовнішні ринки та зменшення залежності від імпорту готової продукції. Українська продукція стикається з конкуренцією на зовнішніх ринках через більш високі виробничі витрати, викликані відсутністю дешевої робочої сили та проблемами доступу до енергоресурсів [1].

Факторами ризику при прийнятті управлінських рішень щодо розвитку галузі є логістика та сировина. Одним із ключових ризиків для галузі є ускладнена логістика та постачання сировини через бойові дії та пошкодження баз вирощування та заготівлі зерна та пошкоджена транспортна інфраструктура. Це призводить до зростання витрат на доставку, складських операцій, зберігання сировини та має непрямий вплив на собівартість готової продукції, що впливає на споживчий ресурс населення. Крім того, висока вартість енергоносіїв і труднощі з їх стабільним постачанням збільшують витрати виробництва, особливо для малих і середніх пекарень, які мають менше можливостей оптимізувати витрати на електро- та теплоенергію. Вартість придбання та експлуатації генераторів для подолання відключень електроенергії є лише однією з багатьох проблем, з якими стикається український бізнес після майже чотирьох років війни. Гострий дефіцит робочої сили через мобілізацію та міграцію, пов'язану з війною, ризики для безпеки, зниження купівельної спроможності та складну логістику посилюють тиск [1].

Розглядаючи аналіз конкурентного середовища можна говорити про те, що ринок хлібобулочних виробів в Україні має високу фрагментованість, де локальні виробники та крафтові мініпекарні займають значну частину ринку, часто до $\sim 60\%$ у сегменті крафтових та фермерських виробів, конкуруючи з великими брендами. Це відкриває можливості для малого бізнесу та крафтового виробництва, особливо в умовах зростання попиту на спеціальні продукти.

Отже, в умовах воєнного стану та економічної нестабільності застосування економічної статистики є невід’ємною складовою ефективного функціонування хлібопекарських підприємств України.

Ефективне використання статистичних інструментів є ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності підприємства в сучасному бізнес-середовищі. Воно сприяє підвищенню адаптивності бізнесу, оптимізації витрат, зміцненню конкурентних позицій і розвитку ринку з урахуванням сучасних тенденцій, зокрема росту мініпекарень та крафтового виробництва.

Список літератури

1. Виробництво хліба в Україні зросло, але ринок зменшився на 20%. [Електронний ресурс] // AGROREVIEW, 30.06.2025 URL: https://agroreview.com/en/newsen/crops/bread-production-ukraine-increased-but/?utm_source=chatgpt.com

2. Виробництво хліба та хлібобулочних виробів в Україні в січні-липні впало на 10%, а ринкова вартість, як очікується, зросте на 15% до кінця року. [Електронний ресурс] // Асоціація пекарів. , Інтерфакс-Україна, URL: https://en.interfax.com.ua/news/economic/1110515-amp.html?utm_source=chatgpt.com

3. Ukrainians are abandoning rich buns and wheat bread: the market is reorienting towards simple recipes. [Електронний ресурс] // Українські національні новини., 11.12.2025, URL: https://unn.ua/en/news/ukrainians-are-abandoning-rich-pastries-and-wheat-bread-the-market-is-reorienting-towards-simpler-recipes?utm_source=chatgpt.com

4. Ukraine businesses struggle to cope as Russian attacks bring power cuts and uncertainty. [Електронний ресурс] URL: <https://apnews.com/article/ukraine-russia-small-businesses-power-outages-fdfeb152a0a4b1f324926191873733514>

SECTION 4

ACCOUNTING, ANALYSIS AND AUDIT

DOI: <https://doi.org/10.64076/GQP-04.04.2026.003>

Trokhanovskyi V. D.

PhD student, Department of Accounting and Taxation of
Vasyl Stefanyk Carpathian National University
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-6656-5130>

METHODOLOGICAL SUPPORT FOR THE INTERNAL AUDIT OF GRANT ACTIVITIES IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

In the current context of the transformation of financial mechanisms governing the functioning of higher education institutions, grant activities are becoming increasingly important as an alternative and, at the same time, strategic source of funding. The increased participation of higher education institutions in international projects, technical assistance programmes and research initiatives leads to a rise in the volume of financial flows received from various grant providers, as well as a complication of the procedures for their administration by grant recipients. Under such conditions, the issue of proper control, performance evaluation and ensuring compliance of fund usage with established requirements becomes particularly relevant, which is directly linked to the functioning of internal audit.

At the same time, the existing regulatory framework for internal audit in Ukraine, designed for budgetary institutions, does not fully take into account the specific nature of grant operations. The current regulatory framework is geared towards traditional budgetary processes, characterised by strict regulation, standardised procedures and stable requirements. Grant activities, however, are characterised by varying conditions, individualised requirements from different grantors, and the need for flexible resource management within a project-based approach. This mismatch creates a systemic contradiction between national approaches to control and international grant implementation practices.

An additional complicating factor is the lack of standardised requirements from international partners. Each grantor establishes its own

rules regarding the eligibility of expenditure, procurement procedures, the preparation of reports, and the verification of transactions. As a result, grant recipients, particularly higher education institutions, are forced to adapt simultaneously to multiple regulatory environments, which are often mutually inconsistent. This leads to situations where compliance with grant conditions may conflict with specific provisions of national legislation or the institution's internal regulations.

In this context, internal audit takes on particular significance as a tool for ensuring transparency, accountability and the effective use of grant resources. However, it must be noted that, in practice, there is a lack of comprehensive methodological support for the internal audit of grant activities specifically. Existing approaches are either of a general nature or are adapted in a piecemeal fashion to specific aspects of project work, failing to provide a systematic overview. Even the application of international standards, in particular the approaches developed by The Institute of Internal Auditors, does not fully resolve the issue, as they define principles and framework requirements but do not contain detailed procedures tailored to the specific nature of grant processes in Ukraine's public sector.

The formulation of theoretical principles and the justification for the need to develop methodological guidelines for the internal audit of grant activities is based on a comprehensive analysis of international auditing standards, national regulatory frameworks, and the operational practices of higher education institutions as grant recipients. This approach ensures a systematic research framework and enables the formulation of well-founded conclusions regarding existing gaps and inconsistencies. The international framework is based on internal audit standards developed by The Institute of Internal Auditors, which define the conceptual foundations of internal audit organisation, in particular the principles of independence, objectivity, systematicity and the application of a risk-based approach [1]. These standards provide a universal framework for establishing internal audit systems, but do not contain detailed procedures for auditing grant activities, which limits their direct application in the operations of higher education institutions.

Additionally, international approaches to the management of grant resources have been taken into account, in particular the European Commission's recommendations on the implementation of international technical assistance programmes and financial control of projects [2], which regulate requirements for reporting, eligibility of expenditure and

procurement procedures. An analysis of these sources revealed that grantors' requirements vary considerably, which complicates the development of a unified internal audit system for grant recipients.

The national scope of the study is based on an analysis of the current regulatory framework governing the internal audit of budgetary institutions. In particular, the key sources are the provisions of the Budget Code of Ukraine [3], which defines the general principles of the budgetary system's operation, and the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine 'On the Approval of Internal Audit Standards' [4], which regulates the organisation and conduct of internal audit in the public sector. This regulatory framework forms the institutional basis for auditing, but is primarily focused on traditional budgetary processes and does not take into account the specific nature of grant activities.

Particular attention is paid to the regulatory framework governing the mobilisation and use of international technical assistance, notably the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On the Establishment of a Unified System for the Mobilisation, Use and Monitoring of International Technical Assistance" [5], which sets out the general organisational principles for interaction with grantors. At the same time, this regulation does not contain requirements regarding the internal audit of such projects, which creates an additional methodological vacuum.

The empirical component of the study is based on a generalisation of the practice of grant implementation in higher education institutions as grant recipients, in particular an analysis of accounting, reporting and internal control procedures. Practical observations indicate the existence of systemic problems related to the need to simultaneously comply with the requirements of various grant providers and the provisions of national legislation, which are often mutually inconsistent.

Thus, the analysis of international and national sources leads to the conclusion that there is a gap between the requirements of the external environment and the existing internal audit system in Ukraine. The lack of adapted methodological support for the internal audit of grant activities in higher education institutions is confirmed both by the results of the analysis of the regulatory framework and by a review of current practice, which justifies the need for the further development of a structured methodology taking into account international standards and national characteristics.

Thus, a complex scientific and practical problem arises, consisting of a gap between the requirements of the international environment, the specific

features of national regulatory and legal frameworks, and the lack of adapted methodological guidance for the internal audit of grant activities in higher education institutions. The consequences of this gap include an increased risk of misuse of funds, errors in financial reporting, breaches of grant agreement terms, as well as potential financial and reputational losses.

The aim of this study is to substantiate the theoretical foundations and develop a structured approach to the formulation of methodological guidelines for the internal audit of grant activities in higher education institutions, taking into account international auditing standards and the specific features of national regulatory and legal frameworks.

The research hypothesis is based on the assumption that the development of adapted, structured and risk-oriented methodological support, which integrates the requirements of international auditing standards and national legislation, will improve the effectiveness of internal control, reduce the level of violations and ensure that grant recipients' actions are consistent with the requirements of various grant providers.

The methodological basis of the study comprises general scientific and specialised methods, in particular analysis and synthesis for the assessment of regulatory and legal frameworks, comparison to identify differences between international and national approaches, a systematic approach to forming a holistic vision of methodological support, as well as a risk-based approach as the fundamental principle for structuring the internal audit of grant activities.

The study found that current internal audit practices in higher education institutions do not provide adequate coverage of the risks associated with grant implementation, due to the lack of standardised procedures, insufficient formalisation of processes, and limited use of compliance assessment tools. At the same time, international auditing standards provide a conceptual framework that can be used to develop an adapted methodology, but this requires further elaboration to take account of the specificities of the national environment.

In view of this, it is advisable to develop methodological guidelines for the internal audit of grant activities as a systematic process, including: identification of the regulatory environment and grantors' requirements; summarisation of typical elements of grant procedures; identification of key risk areas; definition of audit objectives; the development of standard audit procedures; the creation of unified control tools; adaptation to the operating

conditions of a specific HEI; and the establishment of a mechanism for the continuous updating of methodologies.

At the strategic level, it is necessary to align internal approaches with international audit standards and improve the regulatory framework, taking into account the specific nature of grant activities. At the operational level – the implementation of standardised internal audit procedures and tools. At the tactical level – the development of practical recommendations, checklists and templates that can be directly used by auditors during audits.

Thus, the development of a systematic and tailored methodological framework for the internal audit of grant activities is a prerequisite for improving the efficiency of grant resource management in higher education institutions, ensuring compliance with the requirements of various grant providers, and harmonising internal processes with current regulatory and legal frameworks.

References

1. Global Internal Audit Standards. The Institute of Internal Auditors. 2024. URL: <https://www.theiia.org/en/standards/2024-standards/global-internal-audit-standards/> (accessed: 04.04.2026).
2. Find funding opportunities. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/funding-tenders/find-funding_en (accessed: 04.04.2026).
3. Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine No. 2456-VI of 08.07.2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (accessed: 04.04.2026).
4. On the Approval of the Procedure for the Use of Funds Provided for in the State Budget: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1001 of 20 December 2011. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF> (accessed: 04.04.2026).
5. On the approval of the Procedure for attracting, using and monitoring international technical assistance: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 153 of 15 February 2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-%D0%BF> (accessed on 4 April 2026).
6. DeepL SE. DeepL Translate: online machine translation service. Available at: <https://www.deepl.com/translator> (accessed: 04 April 2026).

SECTION 5

PSYCHOLOGICAL SCIENCES

UDC 37:316.653:355.01

DOI: <https://doi.org/10.64076/GQP-04.04.2026.004>

Кравчинська Т. С.

кандидат педагогічних наук, доцент,
учений секретар Інституту,
старший науковий співробітник відділу
науково-методичного забезпечення моніторингових
досліджень та освітньої діяльності
Інституту соціальної та політичної психології
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-7521-3508>

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ТА ОСВІТНІ РЕФОРМИ В УМОВАХ ВІЙНИ: УЗАГАЛЬНЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ

В умовах воєнного стану освітня система зазнає системних і глибинних трансформацій, що актуалізує потребу в консолідованій підтримці з боку суспільства. Громадська думка виступає ключовим чинником, який значною мірою визначає результативність впровадження реформ, а також впливає на стійкість і безперервність функціонування освітніх інституцій. Наукові дослідження засвідчують, що суспільне сприйняття реформаторських змін може як стимулювати їх ефективну реалізацію, так і суттєво гальмувати цей процес у разі недостатнього рівня суспільної підтримки [1].

У науковому дискурсі громадська думка інтерпретується як багатовимірний і структурно складний феномен, що інтегрує пізнавальні, емоційні та поведінкові складові. Її становлення відбувається під впливом широкого спектра чинників, зокрема соціальної взаємодії, медійного середовища, діяльності суспільних інститутів і особистісного досвіду індивідів. Важливим теоретичним підґрунтям аналізу цього явища є концепція соціального впливу, яка пояснює зміни в індивідуальних установках через орієнтацію на позиції більшості або авторитетних груп. Результати експериментальних досліджень засвідчують існування ефектів «більшості» та «експерта»,

що відіграють ключову роль у процесах формування та трансформації колективних оцінок [2].

Громадська думка є одним із визначальних чинників у процесі реалізації освітньої політики, оскільки забезпечує її суспільну легітимність і практичну дієвість. Вона виконує низку важливих функцій, зокрема сприяє легітимації реформаторських змін, формує рівень довіри до освітніх інституцій та впливає на поведінкові практики учасників освітнього процесу. Емпіричні дослідження, проведені в Україні, демонструють, що рівень суспільної підтримки освітніх реформ значною мірою детермінується ступенем інформованості громадян і якістю комунікативної взаємодії між державою та суспільством. Ефективна інформаційна політика у цій сфері виступає важливою передумовою успішного впровадження реформ [3].

Війна виступає потужним чинником соціальних трансформацій, який глибоко впливає на ціннісні орієнтації, очікування та поведінкові стратегії населення. У таких умовах відбуваються низка ключових процесів: перегляд ролі освіти як складової національної безпеки; зростання довіри до інституцій, здатних оперативно реагувати на зміни; підвищення значущості дистанційного навчання та впровадження інновацій; коригування пріоритетів освітньої політики. Емпіричні дослідження засвідчують, що в умовах воєнного часу громадяни схильні більш позитивно оцінювати спроможність освітньої системи ефективно пристосовуватися до кризових викликів. Трансформація громадської думки в умовах війни формується під дією низки взаємопов'язаних механізмів: інформаційного впливу, що реалізується через медіа та офіційні комунікації; посилення групової ідентичності та національної солідарності; накопичення досвіду реагування на кризові ситуації, зокрема пандемії та воєнні конфлікти; а також впровадження адаптаційних практик, таких як дистанційне навчання та цифровізація освітніх процесів. Сучасні концепції наголошують, що ефективна взаємодія з громадською думкою базується не на її придушенні, а на налагодженні діалогу й партнерства між суспільством і інституціями [4].

Сучасні методологічні підходи до вивчення громадської думки в умовах війни можна узагальнено представити таким чином:

- Соціально-психологічний підхід – досліджує механізми формування, трансформації та консолідації суспільних переконань і установок.
- Інституційний підхід – розглядає громадську думку як інструмент реалізації освітньої та соціальної політики, що визначає ефективність інституційних рішень.

- Комунікативний підхід – акцентує увагу на ролі інформаційного середовища та медіа у формуванні суспільних оцінок.

- Кризовий підхід – аналізує вплив війни та інших надзвичайних ситуацій на суспільні настрої та поведінкові реакції.

Інтеграція цих підходів забезпечує цілісне розуміння процесів трансформації громадської думки та дозволяє пояснити її динаміку в умовах кризових викликів.

Таким чином, громадська думка виступає ключовим чинником ефективності реалізації освітніх реформ, особливо в умовах воєнного стану. Вона формується під впливом соціальних, психологічних та комунікативних факторів і характеризується високою динамічністю та чутливістю до кризових обставин. У контексті воєнного стану спостерігаються такі процеси: підвищення адаптивності освітньої системи; трансформація ціннісних орієнтацій суспільства; зростання ролі комунікації та зміцнення довіри між інституціями та громадянами.

Перспективним напрямом подальших досліджень є вивчення динаміки громадської думки щодо освітніх реформ у кризових умовах, що сприятиме підвищенню ефективності освітньої політики та управління освітніми процесами.

Список літератури

1. Слюсаревський М. М., Чуніхіна С. Л. Дослідження громадської думки як чинника освітніх реформ: за результатами наукової доповіді на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України 19 червня 2025 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2025. Вип. 7(1). С. 1–8. DOI : <https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7142>

2. Moussaid M., Kaemmer J. E., Analytis P. P., Neth H. Social Influence and the Collective Dynamics of Opinion Formation. *Physics and Society*. 2013. № 8(11). e78433. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0078433>

3. Слюсаревський М. Громадська думка і горизонти освіти. Київ : Талком, 2024. 352 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/741660/>

4. Питання «Про дослідження в Інституті соціальної та політичної психології НАПН України громадської думки як чинника освітніх реформ» розглянуто на Президії НАПН України. Національна академія педагогічних наук України. URL : <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/3652>

SECTION 6

MEDICAL AND PHARMACEUTICAL SCIENCES

611:378.147

Віннер Н. В.

к. мед. н., доцентка

Чеботарьова С. О.

ст. викладачка

Свистун К. А.

студентка

Одеський національний медичний університет, м. Одеса

АНАТОМІЧНИЙ ЗОШИТ, ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПОЗААУДИТОРНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ В МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

З 2021 року здобувачі вищої освіти кафедри анатомії людини Одеського національного медичного університету успішно використовують наочний посібник у форматі робочого зошита. Такі посібники забезпечують ефективну позааудиторну роботу і дозволяють раціональніше використовувати час, щоб підготуватися до практичних занять. Пандемія коронавірусу та повномасштабна війна в Україні внесли корективи в освітній процес. Викладацький склад кафедри своєчасно відреагував, створивши нові підходи до навчання, що забезпечило зосередження уваги на візуалізації та впорядкованості навчального матеріалу. Робочий зошит став гарантом стабільності, який мінімізує прогалини у знаннях через чітко визначений обсяг завдань, які підвищують рівень відповідальності і рівень залученості майбутніх фахівців.

Онлайн опитування, читання лекцій, пояснення нового матеріалу, з'ясування організаційних питань – до цих змін викладачі кафедри анатомії людини вже адаптувались, проте контроль якості засвоєння нових знань під час заняття виявилося більш трудомістким процесом. В результаті, рішенням методичної наради кафедри, яке згодом підтримали Центральна методична комісія та Вчена рада ОНМедУ, було створено «Робочий зошит для самостійної роботи студента з анатомії людини» (далі – Зошит).

Структура Зошита повністю відповідає календарно-тематичному плану дисципліни. До кожної пари розроблено відповідний кейс, який містить: написання латинських термінів згідно з міжнародною

анатомічною номенклатурою, що відповідають українській термінології; малюнки-схеми, в яких необхідно позначити окремі анатомічні утворення; вирішення тестових завдань з загальної державної ліцензійної бази «Крок -1». Виконання цих завдань дозволяє майбутнім лікарям мониторити їх підготовку і проводити самодіагностику навчальних досягнень.

Протягом 30 хвилин здобувач освіти має можливість опрацювати тему, яку було щойно обговорено теоретично, зафіксувати ключові моменти, а також проаналізувати та систематизувати отримані знання. Якісна підготовка поза аудиторією дозволяє покращити процес запам'ятовування через активацію механізмів довготривалого збереження інформації, а також слугує інструментом підвищення підсумкової оцінки за роботу на практичному занятті. Через такий підхід розвивається "анатомічна інтуїція", що готує майбутніх лікарів до грамотної і швидкої диференціальної діагностики, забезпечуючи безпеку та якість медичної допомоги. Кількість зошитів відповідає кількості навчальних семестрів (наразі -2). Задля підвищення ефективності навчання викладачі кафедри постійно модернізують Зошит згідно з вимогами сучасних робочих програм та проводять анкетування серед студентської громади, щоб вони надали пропозиції щодо інформативності посібника.

Після заповнення Зошит стає своєрідним індивідуальним навчальним посібником, самостійно створеним кожним здобувачем вищої освіти та залишається для подальшого користування при підготовці до клінічних дисциплін. Така практика дозволяє перетворити плоске зображення у 3D-модель за допомогою додаткових нейронних зв'язків, що формує топографічне мислення. Вважаємо, що такий вид невід'ємної складової освітнього процесу, як самостійна робота із запропонованим інструменталієм, має мету розвинути індивідуальні здібності здобувачів вищої освіти та значно покращити їх інтерес до предмета. Важливим аспектом є полегшення засвоєння об'ємного та складного матеріалу з фундаментальної дисципліни.

Таким чином, п'ятирічна практика демонструє необхідність використання даного Навчального видання, яке можна та необхідно рекомендувати для позааудиторної самостійної роботи здобувачів вищої освіти в медичних університетах, адже використання комплексних ресурсів дозволяє вільно володіти анатомічним матеріалом.

УДК 378.147.091.31:615.1-047.26]:614.253.4

Гнатенко Т. С.

PhD, викладачка кафедри фармацевтичних дисциплін,
Черкаська медична академія.

Вельган Р. П.

викладачка циклової комісії фармацевтичних дисциплін,
Черкаська медична академія.

Білик Я. В.

студентка ОП Лікар

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ФАРМАКОНАГЛЯДУ У СТУДЕНТІВ: ВІД ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО ПОБІЧНУ ДІЮ ДО РАЦІОНАЛЬНОЇ ТЕРАПІЇ

Сучасна медична освіта в межах освітньої програми «Лікар» потребує системного переосмислення підходів до викладання безпеки лікарських засобів через призму практичної цінності фармаконагляду. Формування культури фармаконагляду у студентів є фундаментальним етапом підготовки, оскільки, згідно з настановами Всесвітньої організації охорони здоров'я [1], саме активне виявлення небажаних реакцій є запорукою мінімізації медикаментозних помилок у майбутній клінічній практиці. Як зазначають українські дослідники, ефективність системи фармаконагляду безпосередньо залежить від рівня професійної підготовки лікарів ще на додипломному етапі, що вимагає впровадження спеціалізованих навчальних модулів[2]. Такий підхід передбачає не лише теоретичне засвоєння матеріалу, а й глибоку інтеграцію принципів безпеки у клінічне мислення. Процес навчання має виходити за межі простого запам'ятовування побічних ефектів, трансформуючись у свідому навичку репортування та критичного аналізу ризиків, що виникають при використанні нових або високотоксичних препаратів.

Особлива увага має приділятися психологічному аспекту підготовки майбутніх фахівців. Важливо докорінно змінити парадигму сприйняття звітності: студент повинен чітко усвідомлювати, що заповнення карти-повідомлення про побічну реакцію, регламентоване на національному рівні [3], є не ознакою професійної невдачі чи помилки лікаря, а виявом

високої етичної та професійної відповідальності перед суспільством. Це вимагає подолання так званої «культури замовчування» та виховання прозорості у медичному середовищі. Навчальний процес має бути доповнений симуляційними вправами, де студенти відпрацьовують алгоритми диференційної діагностики між симптомами основного захворювання та проявами побічної дії ліків. Такий практико-орієнтований підхід дозволяє студентам опанувати інструментарій об'єктивної оцінки користі та ризику терапії, що є критично важливим для запобігання випадкам ятрогенії.

Крім того, викладання фармакології на сучасному етапі неможливе без акценту на цифровій грамотності. Студенти мають навчитися працювати з базами даних та онлайн-ресурсами Державного експертного центру МОЗ України, розуміючи шлях «жовтої карти» від лікарняного ліжка до глобальних зведень безпеки. Це створює відчуття причетності до світової медичної спільноти та підкреслює роль кожного лікаря у вдосконаленні інструкцій до препаратів. Зрештою, системне формування культури фармаконагляду закладає фундамент для переходу від формального призначення ліків до раціональної, персоналізованої фармакотерапії, де безпека пацієнта стає головним пріоритетом і мірилом професіоналізму лікаря.

Ключовим елементом підготовки є опанування методології оцінки причинно-наслідкового зв'язку, зокрема практичне використання алгоритму Наранжо та критеріїв ВООЗ. Дослідження європейського досвіду викладання[4] у поєднанні з вітчизняними методичними підходами[5] підтверджують, що залучення студентів до аналізу реальних клінічних випадків та верифікації побічних явищ значно підвищує їхню готовність до подальшої співпраці з державними регуляторними органами. Важливу роль у цьому процесі відіграє цифровізація освіти, зокрема практичне навчання роботі з автоматизованими інформаційними системами (AICД) та актуальними базами даних Державного експертного центру МОЗ України[6]. Такий підхід дозволяє майбутньому лікарю побачити прямий логічний зв'язок між одиничним повідомленням про небажане явище та глобальним оновленням профілю безпеки лікарського засобу в масштабах країни.

Окремим аспектом є вивчення специфіки фармаконагляду в умовах стаціонару, де ризик поліпрагмазії є найвищим. Як підкреслюють фахівці з клінічної фармакології [7], інтеграція знань про фармакокінетичну взаємодію препаратів у систему звітності дозволяє запобігти тяжким побічним ефектам ще на етапі призначення. Кінцевою метою формування такої культури є впевнений перехід до принципів раціональної фармакотерапії. Розуміння механізмів розвитку небажаних явищ, як зазначають дослідники[8], виховує у майбутнього фахівця здоровий клінічний скептицизм та спонукає до вибору найбільш безпечної, доказової та персоналізованої схеми лікування. Таким чином, викладання фармакології крізь призму фармаконагляду створює міцний фундамент для пацієнт-орієнтованого підходу та забезпечує високу якість надання медичної допомоги в сучасній системі охорони здоров'я.

Підсумовуючи вищевикладене, можна стверджувати, що інтеграція принципів фармаконагляду в освітній процес підготовки майбутніх лікарів є не просто додатковим елементом навчання, а критично необхідною умовою трансформації сучасної медицини. Формування культури безпеки лікарських засобів дозволяє подолати застарілі стереотипи про «лікарську помилку» та переорієнтувати увагу студента на глобальну відповідальність за здоров'я пацієнта через систему активного моніторингу та звітності. Впровадження практичних інструментів, таких як алгоритм Наранжо та робота з цифровими реєстрами АІСД, забезпечує майбутнього фахівця дієвою методологією аналізу, що дозволяє диференціювати складні клінічні випадки та уникати ятрогенних ускладнень.

Зрештою, викладання фармакології через призму фармаконагляду стає містком між теоретичними знаннями та реальною клінічною практикою, де пріоритетом є не лише терапевтична ефективність, а й максимальна безпека лікування. Такий підхід виховує нове покоління медиків, здатних до критичного мислення та раціонального вибору препаратів у складних умовах поліпрагмазії. У довгостроковій перспективі це призведе до підвищення якості надання медичної допомоги на національному рівні, зміцнення довіри між лікарем і

пацієнтом та гармонізації української медичної освіти зі світовими стандартами безпеки.

Список літератури

1. Pharmacovigilance: a practical guide for students and practitioners / World Health Organization. 2021. URL: who.int (дата звернення: 03.04.2024).

2. Матвеева О. В. Фармаконагляд – важлива складова системи охорони здоров'я та медичної освіти. *Фармацевтичний журнал*. 2021. № 3. С. 15–24.

3. Про затвердження Порядку здійснення нагляду за побічними реакціями лікарських засобів, дозволених до медичного застосування : Наказ МОЗ України від 27.12.2006 № 898 (у редакції від 26.11.2021). URL: rada.gov.ua (дата звернення: 03.04.2024).

4. Matos C. et al. Teaching Pharmacovigilance to Medical Students: The European Landscape. *Frontiers in Pharmacology*. 2020. Vol. 11. Art. 452. DOI: 10.3389/fphar.2020.00452.

5. Вікторов О. П. та ін. Основи фармаконагляду : навч. посіб. Київ : МОРІОН, 2018. 144 с.

6. Державний експертний центр МОЗ України : офіційний портал. 2024. URL: dec.gov.ua (дата звернення: 03.04.2024).

7. Беленічев І. Ф. та ін. Фармакологія : підручник для студентів медичних факультетів. Вінниця : Нова Книга, 2022. 544 с.

8. Hajebi G. et al. Knowledge, Attitude, and Practice of Pharmacovigilance among Medical Students. *Journal of Clinical Pharmacology and Therapeutics*. 2019. Vol. 44, No. 2.

UDC 665.5:547.46/.47:581.19:615.322

Danyliv S. I.

Ivano-Frankivsk National Medical University

Ivano-Frankivsk, Ukraine

ORCID: 0000-0001-5307-2188

Yakymiv I. I.

Ivano-Frankivsk National Medical University

Ivano-Frankivsk, Ukraine

**THE ROLE OF PLANT-DERIVED ORGANIC ACIDS
IN MODERN COSMETOLOGY: BIOCHEMICAL ASPECTS,
BOTANICAL SOURCES, AND CLINICAL EFFICACY**

Abstract. The abstract analyzes the biochemical potential and clinical role of plant-derived organic acids (AHAs, BHAs). The pharmacognostic characteristics of their sources (sugarcane, willow, almonds, cereals) are revealed. The mechanisms of their action in the therapy of acne, hyperpigmentation, and age-related skin changes are described.

Keywords: organic acids, phytocosmetology, AHA acids, salicylic acid, exfoliation.

Introduction. Modern dermatocosmetology is based on the principles of controlled influence on physiological processes in skin tissues. One of the most studied and effective tools in this field is organic acids of plant origin. Due to the diversity of their chemical structures – ranging from simple aliphatic compounds to complex aromatic systems – these substances allow for solving a wide range of aesthetic and pathological tasks: from correcting age-related changes to treating acne and hyperpigmentation.

The efficacy of organic acids in cosmetology closely correlates with the morphological characteristics of donor plants and their extraction methods. Each group of acids possesses a unique biological matrix.

Sugarcane (*Saccharum officinarum*) serves as the primary industrial source of glycolic acid, which is concentrated in the internodal juice of the stalks. Due to its minimal molecular size, glycolic acid exhibits the highest capacity for dermal diffusion, where it activates collagen synthesis. The fermentation of corn starch (common maize (*Zea mays*)) is a key pathway

for obtaining plant-derived lactic acid. As a natural humectant, it is critical for maintaining the Natural Moisturizing Factor (NMF). Unripe fruits of the apple tree (*Malus domestica*) are rich in malic acid, while grape juice (*Vitis vinifera*) and cream of tartar are sources of tartaric acid. These sources are valuable because the acids within them exist in synergy with polyphenols, enhancing the skin's antioxidant defense.

The pharmaceutical raw material of white willow (*Salix alba*) – the bark (*Cortex Salicis*) – contains the glycoside salicin. Salicylic acid is obtained through multi-stage extraction and oxidation. Unlike the synthetic form, willow extract contains natural tannins that neutralize the acid's irritant potential while preserving its unique lipophilicity and pore-cleansing ability.

The hydrolysis of amygdalin found in bitter almond seeds (*Prunus amygdalus var. amara*) yields mandelic acid. The presence of a phenyl ring in its structure results in a large molecular size (ensuring surface action) and pronounced antiseptic properties.

The bran of rice (*Oryza sativa*), oats (*Avena sativa*), and rye (*Secale cereale*) is a source of phytic acid, which serves as an energy depot for phosphorus in the plant. In cosmetics, it acts as a powerful metal chelator. Azelaic acid, although a product of microbial activity, is formed on the oleic acid substrates of cereals, making it an ideal agent for correcting acne and rosacea.

The primary mechanism of hydroxy acids is their keratolytic effect. They reduce corneocyte cohesion by disrupting ionic bridges in desmosomes. This initiates accelerated exfoliation of cornified cells, stimulating the proliferation of basal layer keratinocytes and the renewal of the epidermal barrier.

Beyond surface action, plant acids demonstrate deep regulatory influence. For instance, azelaic acid exhibits selective antibacterial activity against *Cutibacterium acnes*, while kojic and phytic acids inhibit the tyrosinase enzyme, blocking excessive melanin synthesis.

Conclusion

Plant-derived organic acids are a versatile tool in modern cosmetology. Their efficacy is determined not only by their chemical aggressiveness toward cornified cells but also by their ability to modulate metabolic processes at the cellular level. Understanding the botanical origin and

molecular characteristics of each acid allows specialists to develop personalized skincare protocols with minimal risk of side effects.

References

1. Arif T. Salicylic acid as a peeling agent: a comprehensive review. *Clin. Cosmet. Investig. Dermatol.* 2015. Vol. 8. P. 455–461.
2. Rawat S., Jain S. Role of organic acids in skin care: a review. *Int. J. Pharm. Sci. Res.* 2018. Vol. 9, No. 11. P. 4545–4552.
3. Sarkar R., Arsiwala S., Dubey N. et al. Chemical Peels in Melasma: A Review with Consensus Recommendations. *Indian J. Dermatol.* 2017. Vol. 62, No. 6. P. 578–584.
4. Schulte B. C., Wu W., Rosen T. Azelaic Acid: Evidence-based Update on Mechanism of Action and Clinical Application. *J. Drugs Dermatol.* 2015. Vol. 14, No. 9. P. 964–968.
5. Shara M., Stohs S. Y. Efficacy and Safety of White Willow Bark (*Salix alba*) Extracts. *Phytother. Res.* 2015. Vol. 29, No. 8. P. 1112–1116.
6. Sharad J. Glycolic acid peel therapy – a current review. *Clin. Cosmet. Investig. Dermatol.* 2013. Vol. 6. P. 281–288.

SECTION 7

TECHNICAL SCIENCES, PRODUCTION AND TECHNOLOGY

UDC 004.94:528.9:332.1

DOI: <https://doi.org/10.64076/GQP-04.04.2026.005>

Viatkin R. S.

PhD in Land Management and Geoinformatics

Associate Professor

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

Founder & Director, NGO "Modern Generation"

Kharkiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8807-9988>

GeoMindLAB Platform: <http://www.geomindlab.org>

NGO "Modern Generation": <https://moderngeneration.org>

GEOMINDLAB ECOSYSTEM: MODULAR SPATIAL INTELLIGENCE PLATFORM FOR TERRITORIAL STABILITY AND DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF GLOBAL TRANSFORMATIONS

Abstract. Global transformations caused by military conflicts, economic instability, demographic changes and growing environmental risks highlight the need to review approaches to territorial management. The article substantiates the concept of GeoMindLab Ecosystem as a modular spatial intelligence platform focused on the integration of geospatial data, GeoAI technologies, digital twins and decision support tools. The proposed approach ensures the transformation of heterogeneous data into a structured analytical environment for assessing territorial resilience, risk analysis and strategic planning of territorial development in conditions of uncertainty.

Keywords: GeoMindLab, Spatial Intelligence, GeoAI, Territorial Stability, Digital Twins, Spatial Analytics, Territorial Resilience, Decision Support Systems

Modern territorial systems operate in conditions of deep global transformations, accompanied by increasing uncertainty, accelerating changes and complication of spatial processes. Military conflicts, economic

instability, demographic shifts, destruction of infrastructure and increased environmental risks form a multidimensional environment in which traditional mechanisms of territorial management lose their effectiveness. Under such conditions, there is a need for new methodological approaches capable of ensuring the integration of heterogeneous data, their intellectual processing and the formation of substantiated management decisions.

Classical geographic information systems, despite their significant development, remain mainly tools for cartographic visualization and descriptive analysis. They are focused on the static presentation of spatial information and do not take into account the dynamics of changes, which is critically important in the context of crisis and post-conflict territories. As a result, spatial analysis is not fully integrated into the strategic management system, but is used only as an auxiliary tool. This limits the possibilities of forecasting, scenario modeling and assessment of territorial resilience.

In response to these challenges, the concept of spatial intelligence is being formed as a new stage in the development of geoinformation technologies, which involves the transition from static analysis to integrated analytical systems capable of processing large arrays of heterogeneous data, identifying hidden patterns and supporting management decision-making. Within the framework of this concept, the GeoMindLab ecosystem is proposed as a modular spatial intelligence platform that combines geospatial data, artificial intelligence tools (GeoAI), digital twins and decision support systems into a single analytical architecture.

The GeoMindLab platform is focused on transforming heterogeneous spatial data into structured analytical knowledge suitable for assessing territorial resilience, analyzing risks and forming development strategies. It provides integration of various sources of information, including satellite imagery, remote sensing data, results of monitoring using unmanned aerial vehicles, cadastral information, infrastructure indicators, socio-economic statistics and environmental parameters. Such multi-source integration allows you to form a holistic picture of the state of territories and provides a basis for comprehensive analysis.

The GeoMindLab Ecosystem architecture has a multi-level structure, which includes the level of data collection and integration, the level of analytical processing, the level of modeling and the level of decision support. At the first level, data from different sources is aggregated and harmonized, which ensures their consistency and suitability for further analysis. The second level involves the use of spatial analytics methods

and GeoAI algorithms to identify patterns, cluster territories, identify risk zones and assess the impact of various factors on the development of territorial systems.

An important component of the platform is the use of digital twin technology, which allows you to create virtual models of territories and carry out simulation modeling of various scenarios of their development. This opens up opportunities for analyzing the consequences of management decisions for their practical implementation, evaluating alternative strategies and developing adaptive approaches to management. In combination with GeoAI tools, digital twins provide a high level of forecasting accuracy and allow taking into account complex relationships between different elements of territorial systems.

The modular structure of the GeoMindLab Ecosystem provides for the presence of specialized functional blocks, in particular, modules for assessing territorial resilience, analyzing infrastructure reliability, risk modeling, spatial planning, monitoring changes and data harmonization. Each of the modules can function as a separate analytical tool or be integrated into a common system, which ensures the flexibility of the platform and the ability to adapt it to different types of territories, industry tasks and management needs.

A feature of GeoMindLab is its focus on supporting management decisions in real time, which is achieved through the integration of analytical results into digital dashboards and visualization systems. This allows ensuring transparency of management processes, increasing the validity of decisions, and facilitating the formation of adaptive strategies for territorial development. Thus, the platform acts not only as an analysis tool, but also as a full-fledged strategic management support system.

The development of GeoMindLab Ecosystem is carried out in close cooperation with the research and analytical activities of the public organization "Modern Generation", which specializes in research in the field of spatial intelligence, geoinformation technologies and territorial development. Such cooperation provides a combination of scientific approaches and practical solutions, which contributes to the creation of innovative tools for managing territories in the context of global transformations.

GeoMindLab Ecosystem forms a conceptually new approach to spatial analysis, based on data integration, intelligent analytics and scenario modeling. It ensures the transition from traditional geographic information systems to complex spatial intelligence systems capable of operating

effectively in conditions of uncertainty, risks and rapid changes that determine the modern development of territorial systems.

Conclusions. The implementation of the GeoMindLab ecosystem forms the basis for the transition from traditional geographic information systems to integrated spatial intelligence systems capable of ensuring adaptive territorial management. The combination of GeoAI, digital twins and multi-source data creates opportunities for in-depth analysis of spatial processes, forecasting development scenarios and increasing the validity of management decisions. The proposed approach has the potential for practical application in territorial planning systems, the restoration of post-conflict territories, and the formation of sustainable development strategies.

References

1. GeoMindLab Platform (2026). Spatial Intelligence Platform. URL: <https://www.geomindlab.org>
2. NGO «Modern Generation» (2026). Spatial intelligence and territorial development platform. URL: <https://moderngeneration.org/>
3. Viatkin, R. S. (2026). GeoMindLab: Authorial model of spatial intelligence system for territorial stability and resilience. Proceedings of the 7th International Scientific and Practical Conference "Evolving Science: Theories, Discoveries and Practical Outcomes" March 16-18, 2026, Zurich, Switzerland URL: <https://doi.org/10.70286/EOSS-16.03.2026.008.236-238>
4. GeoMindLab Platform (2026). Spatial intelligence system for territorial stability and resilience. Available at: <http://www.geomindlab.org>
5. Mamonov, K. A., Viatkin, R. S., et al. (2024). Mathematical modeling of geospatial development indicators of territorial communities. Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-50>
6. Mamonov, K. A., Palamar, A. Y., Viatkin, R. S., Hoi, V. V. (2024). Spatial provision of the use of real estate in regions for geoinformation monitoring. Roads and Road Construction. <https://doi.org/10.33744/0365-8171-2024-115.2-199-206>
7. Mamonov, K., Palamar, A., Viatkin, R., & Kondratyuk, I. (2020, December). Geoinformation support for monitoring the land use of the ecological network of regions. In International Conference of Young Professionals «GeoTerrace-2020» (Vol. 2020, No. 1, pp. 1-5). European Association of Geoscientists & Engineers. <https://doi.org/10.3997/2214-4609.20205737>

УДК 539.3

Шлюнь Н. В.

д-р техн. наук, доцент,
зав. кафедри вищої математики,
Національний транспортний університет

Шевчук Л. В.

канд. техн. наук, доцент,
доцент кафедри вищої математики,
Національний транспортний університет

Шевчук А. В.

студент,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КРАЙОВИХ ЕФЕКТІВ ТА СИНГУЛЯРНИХ ЗБУРЕНЬ У ТЕРМОПРУЖНИХ ЗАДАЧАХ ШАРУВАТИХ СЕРЕДОВИЩ

Дослідження напружено-деформованого стану дорожніх конструкцій є багатопараметричною задачею механіки деформівного твердого тіла. Сучасні умови експлуатації автомобільних доріг характеризуються інтенсивним термомеханічним впливом, що призводить до передчасної деградації матеріалів [1,2]. Особливістю таких систем є їхня виражена шарувата неоднорідність, де кожен шар має реологічні та теплофізичні характеристики. Математичний опис процесу руйнування ускладнюється тим, що температурні впливи мають циклічний характер, а фізико-механічні параметри асфальтобетонних шарів є функціями температури [1-3]. Актуальність роботи полягає у застосуванні чисельних методів для аналізу квазістатичних процесів термопружності, що дозволяє ідентифікувати зони концентрації напружень, які не можна виявити натурними спостереженнями.

У роботі розглядається математична модель термопружного деформування багатошарового масиву. Об'єктом моделювання є чотиришарова конструкція, що включає два типи асфальтобетону (асфальтобетон дрібнозернистий, асфальтобетон пористий

крупнозернистий), щебінь, пісок та ґрунтову основу. Задача формулюється як двовимірна задача плоскої деформації.

Математичний апарат ґрунтується на системі диференціальних рівнянь у частинних похідних. Процес поширення тепла описується рівнянням нестационарної теплопровідності [2]:

$$\nabla^2 T - \frac{1}{a} \frac{\partial T}{\partial t} = 0, \quad (1)$$

де $T(x, y, z, t)$ - функція температури; $a = \frac{\lambda_q}{c_{об}}$ - коефіцієнт температуропровідності; λ_q - коефіцієнт теплопровідності; $c_{об}$ - питома об'ємна теплоємність.

Квазістатична задача термopужності для кожного i -го шару визначається рівнянням Нав'є-Стокса з урахуванням температури [2]:

$$\mu \nabla^2 u + (\lambda + \mu) \text{graddiv} u - (3\lambda + 2\mu) \alpha_T \text{grad} T = 0, \quad (2)$$

де $u(x, y, z)$ - вектор пружних переміщень пружного середовища; λ і μ ізотермічні параметри Ляме; α_T - коефіцієнт теплового лінійного розширення.

Для розв'язання системи використано метод скінченних елементів. Чисельна реалізація передбачає апроксимацію області сіткою з високою щільністю вузлів у приповерхневій зоні (загальна кількість вузлів становить понад 290 000). Особлива увага приділена термореологічним змінам: модуль пружності асфальтобетону E вводиться як функція $E = f(T)$, $T \in [-25^\circ\text{C}; 25^\circ\text{C}]$, що робить систему нелінійною за параметром стану.

Чисельний аналіз виявив, що при добових коливаннях температури задача теплопровідності стає сингулярно збуреною. Малі значення коефіцієнта температуропровідності порівняно з геометричними розмірами системи призводить до того, що температурний градієнт локалізується виключно у верхніх шарах. Це породжує крайовий ефект, що є зоною різкої зміни напружень біля вільної поверхні.

Математичне моделювання виявило розриви першого роду в компонентах тензора напружень на межах шарів, що зумовлено стрибкоподібною зміною модулів пружності при збереженні неперервності деформацій. Зимове охолодження спричиняє парадоксальне зростання навантажень через зміну знаку напружень розтягу та збільшення жорсткості матеріалу. Локальні екстремуми

дотичних напружень на контактних поверхнях ідентифікують зони зсувної нестійкості, які є критичними для адгезійної цілісності багатошарової конструкції.

Аналітичне дослідження термопружного стану багатошарового масиву дорожнього одягу показало, що конструкція працює в умовах значної неоднорідності полів напружень. Основним деструктивним фактором є крайовий ефект температурного поля, який у поєднанні з термореологічною зміною властивостей матеріалів створює зони надвисоких напружень розтягу. Виявлені розриви функцій напружень на межах шарів доводять необхідність врахування дискретності властивостей при розрахунках на довговічність. Застосований підхід дозволяє прогнозувати руйнування конструкції на етапі математичного проектування.

Список літератури

1. Баран С.А., Білобрицька О.І., Бондар В.М., Куцман О.М., Шевчук Л.В. Вплив коливання температури в асфальтобетонних шарах на напружено-деформований стан дорожнього одягу // Науково-технічний збірник «Автомобільні дороги і дорожнє будівництво». – 2021. – Вип. 110. – С. 11 – 18.
2. Гуляев В.І. Внутрішньоструктурні термонапруження в композитах з термомеханічно несумісними параметрами їх фракцій/ В.І. Гуляев, В.В. В.В. Мозговий, Н.В. Шлюнь, Ю.О. Заєць, О.І Білобрицька, Л.В. Шевчук,– Київ: Видавництво Ліра-К, 2023, 302с. ISBN 978-617-520-680-5.
3. Gulyayev V.I., Mozgovyi V.V., Shlyun N.V., Shevchuk L.V. Modelling negative thermomechanical effects in reinforced road structures with thermoelastic incompatibility of coating and reinforcement materials. System Research and Information Technologiesthis link is disabled. 2022(2). P. 117–127.

SECTION 8

CULTURE, ART AND CULTURAL STUDIES

УДК (304.44):398

DOI: <https://doi.org/10.64076/GQP-04.04.2026.006>

Божкова Г. Л.

к.і.н., доцент кафедри українознавства та суспільних наук,
Миколаївський національний аграрний університет

**НЕМАТЕРІАЛЬНА КУЛЬТУРНА СПАДЩИНА МИКОЛАЇВЩИНИ ЯК
СКЛADOVA ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ**

Кінець XX – початок XXI століття стали дуже непростим часом для традиційних народних культур світу. Глобалізація, поширення міграційних процесів, чисельні міжетнічні конфлікти та екологічні ризики пришвидшують руйнування народної культури, в першу чергу – нематеріальної. 3 травня 1954 року діє укладена в Гаазі Конвенція про захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту (ратифікована Україною в 1957 р., набула чинності 06 травня 1957 р.), яка визначає поняття «культурні цінності» як перелік «рухомих та нерухомих цінностей, які мають велике значення для культурної спадщини всіх народів» [1]. Проте, друга половина XX століття показала, що загроза руйнування та зникнення торкається не тільки матеріальних цінностей. Не менше занепокоєння викликає руйнація нематеріальної культурної спадщини, до якої відносяться етнічні мови, усна народна творчість, традиційні ремесла та практики, національна кулінарія, одяг, свята тощо. В період з 1982 по 1989 рр. під егідою ЮНЕСКО було розроблено «Рекомендації щодо збереження традиційної культури і фольклору» (затверджені в 1989 р.), а через 14 років, 17 жовтня 2003 р. світова спільнота об'єдналася навколо Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини. Україна є підписантом Конвенції з 2008 р. [2].

Щорічно найкращі практики охорони й збереження нематеріальної культурної спадщини (НКС) фіксуються, описуються та заносяться до низки глобальних переліків, до яких відносяться Репрезентативний список НКС, Реєстру ефективних практик збереження культурної спадщини та Списку елементів НКС, що потребують термінової охорони. За 2025 рік Списки ЮНЕСКО були поповнені 67-ма новими елементами НКС, які представляють культуру 77 країн світу. 11 нових елементів знаходяться під загрозою знищення і вимагають термінової охорони, 53 елементи представляють шедеври традиційної народної культури з усіх куточків світу, які активно розвиваються і один елемент внесено до Реєстру ефективних збереження НКС. Аналогічні списки є й в Україні. Станом на другу половину 2025 року до Національного переліку елементів НСК України внесено 115 елементів, в тому числі два елементи, які представляють Миколаївщину. Це «Обряд «Дівування» у м. Баштанка Миколаївської області» та «Таврійський розпис Миколаївщини», які були внесені в 2025 році [3]. В Миколаївській області проводиться велика робота по виявленню, фіксації та збереженню народних традицій, адже вони – важлива складова збереження національної самоідентичності народу.

Список літератури

1. Конвенція про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_157#Text (дата звернення: 02.04.26).
2. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69#Text (дата звернення: 02.04.26).
3. Елементи нематеріальної культурної спадщини України. URL: <https://uccr.org.ua/nks/elementy-nks/> (дата звернення: 02.04.26).

DOI: <https://doi.org/10.64076/GQP-04.04.2026.007>

Широковська О.

Shyrokovska O.

старший викладач кафедри бальної хореографії

Харківської державної академії культури

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-8021-9472>

**СИСТЕМА СУДДІВСТВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ТЕХНІКО-
СТИЛІСТИЧНИХ І ПСИХОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ ЗМАГАЛЬНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ В БАЛЬНОМУ ТАНЦІ**

**THE JUDGING SYSTEM AS A FACTOR IN FORMING TECHNICAL,
STYLISTIC AND PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF COMPETITIVE
ACTIVITIES IN BALLROOM DANCE**

Бальний танець є унікальним явищем, що поєднує в собі риси спорту, мистецтва та соціокультурної практики. З одного боку він виступає як форма художнього самовираження, яке базується на індивідуальному відчутті музики, та її творчої інтерпретації, а з іншої – це чітко структурована система змагань з встановленими та затвердженими правилами, стандартами та критеріями оцінювання.

Саме система змагань сьогодні визначає вектор розвитку бального танцю. Вона впливає на характер виконання, формуючи уявлення про «правильний» танець. Тому в цьому контексті набуває актуальності питання: як саме суддівські критерії впливають на техніку виконання і чи сприяють вони розвитку індивідуальності? Чи, навпаки, вони ведуть до уніфікації стилю? І якою є психологічна ціна відповідності цим критеріям?

Система оцінювання в бальному танці базується на поєднанні технічних та художніх критеріїв. До основних належать: музикальність, техніка виконання, презентація, партнерська взаємодія і позиція в парі, артистизм і загальне враження.

На перший погляд ці критерії є достатньо чіткими. Однак на практиці їх інтерпретація значною мірою залежить від суб'єктивного

сприйняття суддів. Це створює певний парадокс – бальний танець прагне до об'єктивності оцінювання, але залишається глибоко суб'єктивним. І у результаті танцюристи змушені підлаштовуватись під очікування суддів не тільки щодо техніки виконання рухів, але і стосовно іміджу, поведінки на паркеті, враховувати стиль конкретних суддів та неформальні «сподівання» змагального середовища.

Одним з ключових наслідків існування чіткої системи оцінювання в цій ситуації стає стандартизація техніки. Уніфікація рухів, формування канонічного стилю, зменшення варіативності виконання танцюристами призводять з одного боку до підвищення загального рівня техніки виконання, формування професійних шкіл та зростання якості підготовки. Але, з іншого боку це призводить до того, що танець виконується «для оцінки», а не для вираження, і тому зменшується творчість, обмежується індивідуальність та виникає ефект копіювання переможців та їх стилю. Особливо це помітно на високому рівні виконання, де технічна досконалість досягає максимуму, а емоційна відмінність між парами зменшується. Тобто в цьому плані суддівство виступає механізмом формування трендів і стилістичні особливості виконання, які отримують високі оцінки швидко поширюються, копіюються іншими танцівниками і стають новим стандартом. Тобто, судді, фактично впливають на еволюцію бального танцю, що може призводити до домінування певної естетики та витіснення унікальних альтернативних підходів.

Не менш важливим є психологічний аспект впливу системи оцінювання. Суб'єктивність суддівської оцінки створює відчуття невизначеності у танцюристів. І з цим можна пов'язати високий рівень стресу, який виникає в змагальному бальному танці через публічність виступу, конкуренцію та залежність від результату змагань, яка формує тривожність, страх помилки та емоційне напруження у виконавців.

Психологічна залежність від оцінювання безпосередньо впливає на якість виконання. Стрес впливає на музикальність, координацію та концентрацію танцівників. І в довгостроковій перспективі може призводити до емоційного виснаження, втрати мотивації, якщо результат змагань не відповідає очікуванням та, як наслідок, – до

професійного вигорання. Виникає замкнене коло: високі вимоги – напруження – погіршення виконання – ще більший стрес.

Для зменшення негативного впливу суддівства на виконавців можливі такі підходи: системна психологічна підтримка та підготовка танцівників; підвищення прозорості суддівства; заохочення креативного, індивідуального підходу до виконання; дотримання балансу між технікою та артистизмом.

Отже, система суддівства у бальному танці має подвійний вплив. З одного боку вона формує чіткі професійні стандарти та стимулює розвиток техніки. З іншого: створює значний психологічний тиск і в цьому зв'язку може обмежувати творчість. Оптимальний розвиток бального танцю можливий лише за умови балансу між технічною досконалістю, художнім самовираженням та психологічним благополуччям танцівників. Необхідно змістити акценти з формалізованої оцінки на підтримку творчості, інновацій та індивідуальності. Лише за таких умов бальна хореографія може зберегти свою мистецьку сутність, як форма художнього самовираження.

BOOK OF ABSTRACTS

**SYNERGY OF SCIENCE, EDUCATION, ECONOMY, AND
TECHNOLOGY IN THE CONTEXT OF GLOBAL
TRANSFORMATIONS OF THE MODERN WORLD
MATERIALS OF THE INTERNATIONAL
SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE**

**April 4, 2026
Stanford, USA**

Languages of the published abstracts:
English, Ukrainian, and other languages.

Editor-in-Chief: Ward A.
Technical editor: Butler V.
Artistic editor: Vasquez K.
Corrector: Jordan A.
Typesetting and Editorial: Vargas D.
Graphic Designer: Crawford J.

Passed for publication: 04.04.2026
Electronic edition. Typeface: Arial
Golden Quill Publishing
Stanford, CA 94305, USA

All rights reserved.

The authors are responsible for the content of their abstracts.

**The editorial board does not necessarily share the views
expressed by the authors.**

Official website: <http://www.economics.in.ua>

